

Handläggare:
Christina Jedestav
Telefon: 08-508 23 076

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd

Underlag för budget 2018 med inriktning för 2019 och 2020

Förslag till beslut

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2018 med inriktning för 2019 och 2020.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart

Anders Carstorp
stadsdelsdirektör

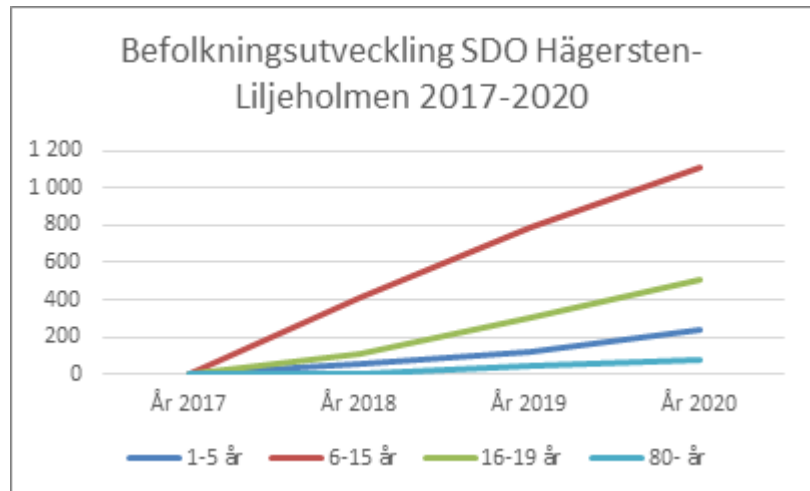
Lars Wennberg
avdelningschef

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför den centrala budgetberedningen. Underlaget, som utgår från stadens övergripande inriktningsmål, ska beskriva utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa inklusive eventuella åtgärder. I underlaget redovisar förvaltningen strategiska och prioriterade frågor för de kommande tre åren.

Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsförvaltning
Administrativa avdelningen

Telefonvägen 30, plan 9
Box 490
129 04 Hägersten
Växel 08-508 22 000
Fax 08-508 22 099
hagersten.liljeholmen@stockholm.se
stockholm.se

Befolkningsutvecklingen i stadsdelområdet visar på ett fortsatt stort behov av utbyggnad av förskola och skola samt öppna verksamheter för flickor och pojkar i tonåren. Den visar också att antalet äldre över 80 år ökar något först i slutet av planperioden. Behovet av äldreomsorg väntas därför öka först efter 2020.

Den demografiska utvecklingen ställer krav på väl fungerande kompetensförsörjning liksom effektiva lokallösningar ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig synvinkel.

Det är också av stor strategisk vikt att utveckla kvalitén i verksamheten parallellt med en effektiv hushållning av tillgängliga resurser. Som stöd för kloka och nödvändiga beslut i verksamheten behöver det förvaltningsövergripande utvecklingsarbetet prioriteras de närmaste åren.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom samtliga avdelningar och sammanställts inom administrativa avdelningen. De fackliga organisationerna informeras på samverkansgrupp den 4 april och förhandlas i förvaltningsgruppen den 11 april.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Långsiktigheten i stadens planering ska förstärkas genom att nämndernas analys av utvecklingen även för år två och tre ska ha större tyngd. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor som påverkar verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden. Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt analyser av den egna verksamheten med utgångspunkt från bland annat nämndens verksamhetsberättelse. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2018 till 2020 ska analyseras och kommenteras. En av flera viktiga frågor med bäring på många verksamheter i staden är utvecklingen av barnafödande och inflyttning. Nämndernas underlag ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder.

Bilagor

Bilaga 1: SDN 22 2018-2020

Bilaga 2: Äldreboendeplan Västra Söderort

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	5
1.1 Ett Stockholm som håller samman.....	6
1.2 Ett klimatsmart Stockholm.....	7
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	7
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	7
2 Nämndens verksamhetsområde	8
2.1 Förskoleverksamhet	8
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	10
2.3 Äldreomsorg.....	10
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	13
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	15
2.6 Stadsmiljöverksamhet	17
2.7 Ekonomiskt bistånd.....	18
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	19
2.9 Övrigt	19
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	19
3.1 Drift.....	19
3.2 Investeringar.....	20
3.3 Betydande projekt som inte är investeringar.....	21
4 Övriga redovisningar	21
5 Lokalförsörjningsplan.....	23
5.1 Inledning	23
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	23
5.3 Kapacitetsbeskrivning.....	25
5.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	26
5.5 Kostnadsutveckling.....	28
5.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	28

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Verksamhet

Stadsdelsnämndens verksamheter bidrar till kommunfullmäktiges inriktningsmål genom att all service utgår från invånarnas behov och rätt till stöd och service. Stadsdelsnämnden värnar alla barn och vuxnas rättigheter och medverkar till att skapa uppväxtvillkor och livschanser som ger alla barn och vuxna samma möjligheter.

Demografi

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet under planperioden.

Befolkning	2017	2018	2019	2020
0 år	1 645	1 677	1 712	1 748
1-5 år	6 650	6 700	6 773	6 889
6-15 år	8 766	9 181	9 549	9 882
16-19 år	2 484	2 588	2 784	2 989
20-24 år	4 564	4 562	4 580	4 685
25-64 år	53 280	53 952	54 769	55 783
65-79 år	8 184	8 536	8 814	9 215
80-89 år	1 956	1 981	2 039	2 089
90- år	679	659	645	622
Totalt	88 208	89 836	91 665	93 902
Kvinnor	45 009	45 853	46 792	47 932
Män	43 199	43 983	44 873	45 970

Källa: Sweco AB

Befolkningen i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde ökar kraftigt under planperioden, totalt med cirka 6,5 %. Det beror bland annat på att omkring 7 000 nya lägenheter kommer att färdigställas. Den stora ökningen av barn i förskoleåldern i stadsdelsområdet de senaste 5-10 åren, märks nu i att antalet skolbarn ökar. Barn i åldrarna 6-16 år ökar med totalt 11 % och ungdomar i åldern 16-19 ökar med 20 % i stadsdelsområdet under planperioden. Särskilt ökar antalet ungdomar i stadsdelarna Liljeholmen/Årstadal där det blir en särskilt viktig fråga för stadsdelsförvaltningen att möta dessa ungdomars behov.

Ekonomi

Stadsdelsförvaltningen ser en stor utmaning i att utveckla verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg samt äldreomsorg så de ryms inom beslutad budget. Båda områdena har under flera år redovisat stora underskott.

Inom individ- och familjeomsorgen är det främst inom barn och ungdom som underskotten varit stora. Det är också åldersgruppen barn och unga som ökar mest under planperioden. Verksamheten står inför att dels kunna möta de kvalitetskrav som ställs på verksamheten och klara uppdragen inom given budgetram. Som underlag för de förändringar som behöver göras har avdelningen genomfört en intern genomlysning av verksamheten under början av 2017.

Problemet inom äldreomsorgen beror i huvudsak på en överkapacitet av platser i egen regi främst på servicehus men även på vård- och omsorgsboenden där också lokalernas utformning påverkar ekonomin. Inom äldreomsorgen har påbörjats en genomlysning av verksamheten.

Personal/HR

Rekryteringsläget för socialsekreterare och förskollärare är fortsatt svårt och det är stor konkurrens om de arbetssökande. Det finns ett kontinuerligt behov av att rekrytera förskollärare, socialsekreterare, biståndsbedömare, chefer och vårdare. Rekryteringsbehovet uppkommer dels genom att vissa verksamheter behöver utökas utifrån befolkningstillväxten i stadsdelsområdet, dels på grund den rörlighet som finns inom dessa yrkesgrupper. Utveckling av kompetensförsörjningsprocessen fortsätter med ett övergripande och långsiktigt arbete. Det avser både att klarlägga kompetensbehov på längre sikt samt att planera för hur organisationen ska arbeta med att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla medarbetare.

Stadsdelsförvaltningen ser det även fortsättningsvist som mycket viktigt att minska sjukfrånvaron. Under år 2016 vände trenden men sjukfrånvaron är fortfarande hög.

Lokaler

Lokalfrågan blir viktigare i stadsdelsområdet i och med den kraftiga befolkningsökningen. En fortsatt stark ökning av antalet förskolebarn gör att utbyggnationen förskolorna måste fortsätta. Lokalsituationen i förvaltningshuset på Telefonplan behöver ses över både på kort och lång sikt. Viktigast på kort sikt är att frigöra fler arbetsplatser i första hand för de grupper som idag sitter trångt, exempelvis socialsekreterare. På längre sikt behöver användandet av befintliga lokalerna ses över i ett större perspektiv. Samtidigt som det finns ett behov av fler arbetsplatser behöver lokalutnyttjandet effektiviseras. Stadsdelsförvaltningen behöver därför se över de befintliga lokalerna för att undersöka vilka lokaler som kan byggas om för att ge plats åt fler arbetsplatser, vilka som kan lämnas och vilka som kan samnyttjas bättre under större del av dygnet.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Utbyggnad av nya och upprustning av äldre förskolor för att klara efterfrågan på förskoleplatser
- Öka likvärdigheten, kvalitet och likabehandling ska känneteckna förskolans arbete genom systematiskt kvalitetsarbete
- Vidareutveckla digitala verktyg för pedagogisk dokumentation, administration och kommunikation
- Öka arbetet med förebyggande och tidiga insatser på hemmaplan till barn och ungdomar
- Anpassa insatser och handläggningen av ensamkommande flyktingbarn till nya statliga direktiv och nya ersättningsnivåer
- Öka öppenvårdsinsatser och stödboende i egen regi för vuxna med missbruksproblem
- Öka arbetet med att motverka hemlöshet
- Utveckla den systematiska uppföljningen av insatser i egen regi inom individ- och familjeomsorgen i syfte att säkerställa att insatserna motsvarar behoven samt ger önskat resultat

- Utveckla den öppna fritidsverksamheterna i syfte att verka preventivt samt möta ungdomars behov och önskemål om sin fritid
- Utveckla metoder för att stärka samverkan med civilsamhället och andra fackförvaltningar i arbetet med att utveckla fritidsverksamheter för unga
- Öka antalet bostäder för personer med funktionsnedsättning
- Utveckla formerna för den uppsökande verksamheten inom äldreomsorg samt stödet till anhöriga och för individuppföljning
- Utveckla hemtjänsten för ökad kontinuitet och ökad delaktighet för den äldre i planeringen och utförandet av insatser
- Fortsatt planering och anpassning av boendeformer för äldre utifrån behov, efterfrågan och trygghet
- Utveckling av parkmiljöer med fokus på trygghet, jämställdhet och biologisk mångfald
- Uppdatering av parkplanerna i syfte att få ett bättre strategiskt underlag för kommande parkinvesteringar

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Uppdatera miljöhandlingsplanen med utgångspunkt från stadens miljöprogram
- Införa matåtervinning i stadsdelsnämndens samtliga lokaler genom information, dialog och lokalanpassningar
- Minska energianvändningen i stadsdelsnämndens lokaler genom att byta ut äldre vitvaror och armaturer mot mer energieffektiva alternativ
- Implementera kemikaliecentrums riktlinjer och handlingsplaner inom förskolan
- Tydliggöra kraven på materialval och system för miljöbedömning av byggvaror i nya förskolor i syfte att sänka stadsdelsnämndens klimatpåverkan

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Effektivisera lokalanvändningen i syfte att minska lokalkostnaderna
- Utveckla nya samverkansformer med näringslivet
- Öka samarbetet med kreativa näringar kring Telefonplan
- Arbeta med budgethållning bland annat genom en strikt myndighetsutövning
- Öka andelen personer som hittar annan försörjning än ekonomiskt bistånd
- Erbjudna långvariga bidragstagare arbetsmarknadsinsatser

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Jämställdhetsintegrera och att stärka nämndens verksamheter utifrån ett mänskligt rättighetsperspektiv
- Fortsatt utveckling av kompetensförsörjningsprocessen inom alla verksamheter med ett genomtänkt arbete inom följande delområden, rekrytering, attraktiv arbetsgivare,

- kompetensutveckling i alla verksamheter, omställningsarbete och ledarförsörjning
- Arbeta utifrån stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare.
- Stödja återgång i arbete för sjukskrivna medarbetare, förebygga nya sjukfall genom att sträva efter att ha hälsofrämjande arbetsplatser, och utveckla organisationen genom att arbeta med arbetsmiljöfrågor och samverkan
- Höja kvaliteten i arbetet med att ge stöd till personer som utsatts för våld i nära relation
- Hitta nya och stärka befintliga kommunikationskanaler för att nå ut till olika målgrupper exempelvis genom sociala medier och fysiska möten
- Stärka invånarnas kunskaper kring den lokala demokratin och stärka deras möjligheter till inflytande samt stärka kontakterna med civilsamhället
- Öka tillgängligheten utifrån stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Stärka brukarinflytandet vid de myndighetsutövande enheterna

2 Nämndens verksamhetsområde

År 2030 beräknas Stockholms stad ha över en miljon invånare. En stor del av befolkningsökningen sker i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde. Det ställer krav på att utveckla bostäder, infrastruktur, företagsklimat, förskola och omsorg i en långsiktigt hållbar miljö. Det är viktigt att arbetet fortsätter med att göra stadens mål kända hos alla medarbetare och vad de innebär för verksamheten och det egna arbetet.

2.1 Förskoleverksamhet

Faktorer som påverkar kvalitén och likvärdigheten

Enligt Skolverket finns det några faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan. Det är in- och utemiljö, personalens kompetens, personaltäthet, sammansättning och antal barn i barngrupperna. Dessa faktorer har beaktats i planeringen.

Demografiska förändringar och dess konsekvenser

Stadsdelsområdet fortsätter att växa och antalet förskolor behöver utökas. Ytterligare cirka 200 förskoleplatser per år behövs de kommande åren enligt förvaltningens egna beräkningar. Sweco:s befolkningsprognoser behöver kompletteras med uppdaterade uppgifter om färdiga bostäder och inflyttning oftare än en gång om året, för att ge en mer realistisk bild av behovet. Barngruppernas storlek följs och utformas i relation till personalens kompetens, lokalernas utformning, barnens behov, budget och i övrigt verksamhetens förutsättningar.

Rekrytering, kompetensförsörjning och kompetensutveckling

En stor utmaning som förskolan står inför är att rekrytera kompetent personal i alla kategorier. Nya medarbetare och chefer behöver rekryteras med rätt kompetens och engagemang. Förskolan satsar på att vara en god arbetsgivare genom att bland annat ge bra introduktion, mentorskap och att utveckla mottagandet av studenter. Att få många studenter som gör praktik inom stadsdelsnämndens förskolor ökar sannolikheten för att de väljer att fortsätta arbeta här om upplevelsen varit positiv. Stadsdelsförvaltningen samarbetar med Stockholms universitet, gymnasieskolor och andra läroanstalter för att utveckla och öka kompetensen hos medarbetare och chefer.

Lika viktigt är att behålla kompetenta medarbetare och chefer samt ge dem möjlighet att kompetensutvecklas för att möta framtidens förskola. Kompetensen hos förskolans medarbetare är av stor betydelse för förskolans kvalitet. Kontinuerlig fortbildning för medarbetarna är viktigt avseende aktuella utvecklingsfrågor som till exempel ledarskap, handledarutbildning, digitalkompetens, pedagogisk dokumentation, barnskötarutbildning, utbildning av barnskötare till förskollärare, normkritik/genuskunskap.

Samverkan och resurser för anordnande av fortbildning och vikarieersättning behöver förstärkas. Kompetenssatsningar från staden centralt har varit avgörande för att kunna genomföra en del större utvecklingsinsatser och behövs fortsatt. En besvärlig fråga lokalt är tillgång på lokaler för fortbildning till rimlig kostnad.

Digital utveckling

Den digitala utvecklingen fortsätter och förskolans styrdokument betonar vikten av att reformera förskolans arbete. Det pedagogiska arbetet behöver utvecklas i takt med den digitala utvecklingen i samhället. Stadens digitala satsning medför ökade behov av fortbildning, digital teknik, infrastruktur och personella resurser, vilket även behöver finansieras.

Hälsa och god miljö för barn och medarbetare

Arbetsbelastningen bland personalen har ökat genom att barngrupper kontinuerligt förnyas och att barnen vistas allt längre dagar och perioder på förskolan. Det är svårt att få ihop ett dagsschema med rimlig bemanning. Genom att utlova föräldrar utökad service inom förskolan måste också förskolans ekonomiska resurser förstärkas.

Vid uppföljningar har man kunnat se att för snäv bemanning har påverkat sjukfrånvaron negativt.

En annan kvalitetsaspekt som även har betydelse för hälsan är kontinuitet i barngrupp och hos personalen. De stora variationerna av barnantalet mellan vår och höst gör att det blir dramatiska förändringar i verksamhetens utformning. Någon form av strukturstöd kan vara ett sätt för förskolor som drabbas av stora svängningar i barnantal under kort period. Det skulle minska belastningen på både personal och barngrupp.

Ökade kostnader för lokaler, utemiljö, digitalutveckling, kompetenssatsningar, personal

Den stora utbyggnaden av bostäder och förskolor ger betydligt högre kostnader för de nya förskolelokalerna jämfört med befintliga lokaler. Andelen nya lokaler med höga kostnader fortsätter att öka. Även förskolornas utemiljöer och kringliggande parker får ett hårdare slitage och kräver mer underhåll.

Samarbetsformerna behöver utvecklas i arbetet med nya förskolelokaler. Det är hård konkurrens med andra intressenter vid nybyggnationer vilket medför att många av förskolans lokaler och utemiljöer inte är optimala. Det påverkar såväl antalet barn i förskolan som bemanning och kan leda till ökade kostnader för stadsdelsnämnden.

Kostnaderna för informations och kommunikationsteknik (IKT) kommer att öka med det digitala lyftet som nämns ovan.

Om trenden fortsätter med hög grad av nyttjande och närvaro för barn på förskolan kan bemanningen behöva förstärkas.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Antalet barn och unga i stadsdelsområdet förväntas fortsätta att öka relativt kraftigt de närmsta åren. I takt med den ökande befolkningmängden i stadsdelsområdet förväntas behovet av en meningsfull fritid för alla barn och ungdomar öka. Det råder brist på lokala träffpunkter som möjliggör samvaro, möten och att ta del av kultur av olika slag. Det är av vikt att staden tillhandahåller lämpliga lokaler för teater, dans och musik inom räckhåll, särskilt för de yngre barnen. Förskolans personal har små möjligheter att resa iväg med barnen. Även de gemensamma utemiljöerna och parkerna behöver utvecklas för att möta behoven hos en växande befolkning som hänvisas till allt färre grönytor.

För att möta den stora befolkningsökningen samt bidra till kommande generations välmående ser förvaltningen ett behov av att påbörja ett långsiktigt utvecklingsarbete med tydligt preventivt syfte. Forskning visar att en fungerande fritid är en starkt skyddande faktor för barn och unga. Förvaltningen har i det lokala utvecklingsprogrammet (LUP) identifierat ungas fritid som en av de viktigaste prioriteringarna både på lång och på kort sikt och har inom ramen för denna prioritering påbörjat arbetet med att utveckla preventionsarbetet och de öppna fritidsverksamheterna riktat mot barn och unga. Förvaltningen behöver säkerställa att öppna fritidsverksamheter och mötesplatser tilltalar ungdomar med olika intressen, bakgrund, behov och önskemål om sin fritid. Ett särskilt fokus behöver finnas på hur fritidsverksamheter kan locka fler flickor, då de traditionella fritidsgårdarna främst besöks av pojkar, samt då statistik visar att flickor mår sämre psykiskt samt har en högre alkoholkonsumtion än pojkar har i stadsdelsområdet. Ungdomar med funktionsnedsättning ska ges samma möjlighet som andra ungdomar att delta i nämndens fritidsverksamhet.

Den kommunala fritidsverksamheten utgör endast en del av de arenor för fritidsaktiviteter som finns tillgängliga för unga i stadsdelsområdet. Förvaltningen strävar efter att den egna fritidsverksamheten ska agera som en länk till andra fritidsarenor som redan finns i stadsdelsområdet. För att lyckas med detta behöver förvaltningen utveckla metoder för att stärka samverkan med civilsamhället och andra fackförvaltningar. Vidare behöver förvaltningen fortsätta arbetet med att hitta effektiva preventiva metoder som är baserade på forskning och beprövad erfarenhet i mötet med ungdomar på deras fritid.

2.3 Äldreomsorg

Alla äldre ska ha en trygg ålderdom och få en äldreomsorg av god kvalitet. Äldres hälsa, välbefinnande och delaktighet ska stå i fokus för äldreomsorgens insatser och verksamheter.

Befolkningsutveckling och behov

Befolkning	2017	2018	2019	2020
65- år	10 819	11 176	11 498	11 926
Kvinnor	6 084	6 269	6 437	6 664
Män	4 735	4 907	5 061	5 262
65-79 år	8 184	8 536	8 814	9 215
Kvinnor	4 295	4 511	4 672	4 905
Män	3 889	4 025	4 142	4 310

Befolkning	2017	2018	2019	2020
80- år	2 635	2 640	2 684	2 711
Kvinnor	1 789	1 758	1 765	1 759
Män	846	882	919	952
85- år	1 526	1 467	1 438	1 419
Kvinnor	1 105	1 061	1 030	1 007
Män	421	406	408	412

Källa: Sweco AB

I Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde fortsätter antalet äldre över 85 år att minska något under planperioden enligt prognosen. Totalt sett ökar antalet äldre över 65 år, då antalet i åldersgruppen 65-79 år ökar. Det faktiska behovet av hemtjänst, vård- och omsorgsboende och servicehus är relativt konstant. Behovet av vård- och omsorgsboende har minskat något, om det är en trend utifrån befolkningsutvecklingen kan dock vara för tidigt att säga. Inom äldreomsorgen finns det två målgrupper som har mer omfattande behov av insatser, det är dels målgruppen äldre i hög ålder med omfattande omvårdnadsbehov och dels målgruppen yngre äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk.

Förebyggande arbete

Förebyggande insatser för äldre är fortsatt prioriterat och bidrar till en god hälsa, ett aktivt och självständigt liv. Äldreomsorgen har välorganiserat och brett utbud av verksamheter och insatser som erbjuds alla äldre i stadsdelsområdet att träffa andra för gemenskap och att delta i olika aktiviteter som anordnas på mötesplatserna samt dagsutflykter. Fler äldre som bor ensamma hemma ska ges möjlighet att delta i gemenskapen och i aktiviteterna.

Den uppsökande verksamheten syftar till att fånga upp äldres behov och nå fler äldre som upplever ensamhet och isolering. Det ska ske bland annat genom information, samverkan med vårdcentralerna samt att inbjuda äldre till fokusgrupper för synpunkter och förslag.

Former för att på ett tidigt stadium nå de anhöriga och fånga upp deras behov är ett fortsatta viktigt utvecklingsområde. Utgångspunkten för arbetet är stadens program för stöd till anhöriga 2017-2020, där anhörigperspektivet, bemötandet av anhöriga och anhörigas delaktighet lyfts fram.

Dagverksamheten bidrar till att öka den äldres möjligheter att bo kvar hemma samt ger stöd och avlastning till anhöriga. Verksamheten anpassas utifrån de äldres och de anhörigas behov och önskemål. Fler eftermiddagstider inom dagverksamhet kan komma att erbjudas, utifrån önskemål.

Utveckling av hemtjänsten

Hemtjänst i ordinärt boende har kommit att bli en allt viktigare del av äldreomsorgen med krav på en kompetent, professionell och flexibel hemtjänst.

Hemtjänstens utvecklingsarbete har fokus på ökat inflytande för den enskilde genom införandet av ”ramtid/rambeteende”, ökad personalkontinuitet och ökad kompetens för personalen.

Hemtjänstens samverkan och teamarbetet med biståndshandläggare, landstingets akutsjukvård och primärvården utvecklas för att säkerställa att den äldre får en trygg och sammanhållen

vård och omsorg i hemmet. Prioriterade målgrupper för samverkan är svårt sjuka äldre och personer med demenssjukdom. Andra prioriterade målgrupper är äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk.

Insatsen ”Tryggt mottagande i hemmet”, som ska säkerställa att den äldre får en trygg hemgång efter sjukhusvistelse eller korttidsvård, har införts. Arbetsätt och rutiner fortsätter att utvecklas.

Den kommunala hemtjänstens specialiserade hemtjänstgrupp ”demensgruppen” har fått medel från stadens kompetensutvecklingsfond för Silviahemstjänstcertifiering av verksamheten.

Kommunalisering av hemsjukvården

Staden har återupptagit arbetet med kommunaliseringen av hemsjukvården och en projektledare har tillsatts för uppdraget.

Livskvalitet och trygghet för äldre

Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig.

Beställarenheten äldre har påbörjat samarbete med landstingets minnesmottagning vid Karolinska universitetssjukhuset Huddinge för kompetensutveckling inom demensområdet.

Arbetsätt och metoder för ett jämställdhets- jämlikhets- och folkhälsoperspektiv i biståndshandläggningen är under utveckling. Beställarenheten äldre fortsätter implementeringen av arbetsformen som ska minimera risken för att inte kränka eller exkludera den enskilde. Fokuseringen kring denna arbetsform handlar om att få en större förståelse och att ge ett bättre bemötande kring den enskildes sexuella läggning.

Utveckling av teamarbetet, kontaktmannaskapet och dokumentationen fortgår vid äldreomsorgens verksamheter för att säkerställa en personcentrerad vård och omsorg. Personalen ska ha ett rehabiliterande synsätt för att så långt som möjligt ta tillvara den äldres egna resurser så att den äldre kan bibehålla sina funktioner.

Stimulansmedlen för ökad bemanning används särskilt för kvalitetshöjande insatser kring måltiden, en meningsfull dag med aktiviteter, utevistelse och trivselstunder för social samvaro.

Arbetet med riskbedömningar för att förhindra fall, undernäring och trycksår m.m. samt registreringar i de nationella kvalitetsregistren Senior Alert, Palliativa registret och BPSD-registret fortsätter att utvecklas och förbättras. Ett prioriterat utvecklingsområde är vård i livets slutskede.

Inom äldreomsorgen pågår ett utvecklingsarbete inom e-hälsoområdet som bland annat omfattar dokumentation, kvalitetsregister, nationell patientöversikt (NPÖ) och digitala stödsystem.

Tryggt boende för äldre

En årlig äldreboendeplan görs av stadsdelsnämnderna i Västra Söderort. Förvaltningarnas samlade bedömning är att utbudet av servicehus samt vård- och omsorgsboende väl tillgodoser behovet under de närmaste åren. Det finns en risk för överkapacitet av servicehus och vård- och omsorgsboende i regionen.

Tillgängliga bostäder med närhet till service och kommunikationer ökar den äldres möjligheter att bo kvar hemma och att leva ett självständigt liv. I stadsdelsområdet finns

många bostäder som saknar hiss eller är otillgängliga på annat sätt, vilket kan innebära att äldre ansöker om att få flytta till ett servicehus och gärna om sådant finns i området där man redan bor, vilket känns tryggt. En otillgänglig bostad är dock inte ett tillräckligt skäl för att beviljas servicehusboende.

I samverkan med staden och Micasa diskuteras möjligheten att tillskapa flera seniorboenden i stadsdelsområdet. Genom detta skulle flera äldre få möjlighet att flytta till en tillgänglig och anpassad bostad, när man själv önskar.

Kompetensförsörjning, kompetensutveckling och arbetsmiljö

Äldreomsorgen står inför stora utmaningar med allt fler äldre som framöver behöver vård och omsorg, svårigheter att rekrytera sjuksköterskor och biståndshandläggare och på sikt även kompetent omsorgspersonal samt att följa och ha kunskap i tekniska utvecklingen.

En strategi för kompetensförsörjning och kompetensutveckling behöver tas fram med satsningar på grundläggande kompetens, utbildningsinsatser i svenska språket och spetskompetens, där samarbete med högskola utvecklas samt att förvaltningen har en äldreomsorg som erbjuder karriärmöjligheter. Nämnden avser att ansöka om medel från stadens kompetensutvecklingsfond.

I utvecklingsarbetet ingår också att se över äldreomsorgens organisation, bemanning, personalens arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Prioriterade områden för kompetensutveckling är fortsatt bemötande, dokumentation, demensvård och vård i livets slutskede. Det finns ett behov av att öka kunskaperna kring äldre med psykiska funktionshinder och missbruksproblem.

Biståndshandläggarna ska ha en bra arbetssituation, erbjudas stöd i handläggningsarbetet och regelbunden kompetensutveckling. Arbetet utifrån handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare fortgår.

Välfärdsteknik för äldre

Äldreomsorgen följer utvecklingen av den digitala välfärdstekniken och stadens projekt Digital Care. Digitala hjälpmedel kan bidra till ökad trygghet, självständighet och därmed en ökad livskvalitet för den äldre. Den kan även underlätta för personalens arbete.

Stadsdelsförvaltningen deltar i EU-projektet DigIT, som syftar till att öka personalens kompetens om digitala hjälpmedel och digital teknik. Målet är att medarbetarna ska kunna använda digital teknik som stödjer den äldre i det dagliga arbetet.

Kvalitetsuppföljning och systematiskt kvalitetsarbete

Kvalitetsuppföljningen, individuppföljningen och det systematiska kvalitetsarbetet fortsätter att utvecklas. Förslag till en ny uppföljningsmodell, som är mer strukturerad, enhetlig och optimal, har tagits fram av staden. Uppföljningen inriktas bland annat mot enhetligt genomförda individuppföljningar, där äldreförvaltningen föreslås ansvara för att uppdatera mallar och rutiner för individuppföljning i syfte att skapa systematik i genomförandet och säkra enhetlighet och jämförbarhet.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Antalet personer som ansöker om insatser med anledning av funktionsnedsättning har under de senaste åren ökat, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar står för den

största ökningen. Även vuxna och barn med fysiska funktionsnedsättningar som ansöker om insatser ökar. Den omfattande nybyggnationen i stadsdelsområdet innebär att det tillkommer fler tillgängliga bostäder som är attraktiva för personer med fysiska funktionsnedsättningar. Ärendantalet vid beställarenheten funktionsnedsättning bedöms fortsätta att öka de kommande åren i takt med den förväntade befolkningsökningen i stadsdelsområdet.

Ökningen av personer med neuropsykiatriska diagnoser medför en större av efterfrågan på daglig verksamhet och på boendestöd med neuropsykiatrisk kompetens. Efterfrågan på bostäder med särskild service för yngre personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ökar också.

Personer med funktionsnedsättning har generellt en sämre hälsa. I syfte att bidra till att dessa personer får en förbättrad hälsa kommer nämndens verksamheter för personer med funktionsnedsättning att fortsätta att satsa på att erbjuda hälsofrämjande insatser med fokus på kost och motion.

Daglig verksamhet

Antalet personer i stadsdelsområdet som beviljas daglig verksamhet fortsätter att öka för varje år, ökningen beror till stor del på att fler personer får neuropsykiatriska diagnoser. Inom daglig verksamhet är efterfrågan på verksamheter som är så likt ett vanligt arbete som möjligt eller som kan leda till praktik eller anställning på den öppna arbetsmarknaden stor. Denna efterfrågan förväntas kvarstå. Nämnden kommer att fortsätta erbjuda dagliga verksamheter samt sysselsättning med denna inriktning, samt fortsätter samarbetet med Försäkringskassan, Arbetsmarknadsförvaltningen och andra aktörer som kan hjälpa personer med funktionsnedsättning att närma sig arbetsmarknaden.

Bostad med särskild service

Behovet av bostad med särskild service är fortsatt stort. Målsättning är att inrätta nya grupp- eller servicebostäder i samband med nybyggnationsprojekt som bedöms lämpliga. Förvaltningen ser dock svårigheter med att realisera målet med att inrätta en ny grupp- eller servicebostad varje år, med anledning av de höga kostnaderna. På grund av de höga kostnaderna att anlägga LSS-bostäder i nybyggnation har förvaltningen inte längre möjlighet att köpa dessa bostäder som bostadsrätter, utan måste hyra som hyresrätter där så är möjligt.

Brukarna som bor i stadsdelsområdets grupp- eller servicebostäder blir allt äldre. Medarbetarnas kompetens kring åldrande och förändrat omsorgsbehov behöver öka. På sikt finns det även skäl för förvaltningen att se över behov av anpassning av de befintliga grupp- eller servicebostäderna alternativt byte av bostad för enskilda brukare. I takt med att brukarna åldras minskar andelen brukare i daglig verksamhet vilket leder till ett ökat behov av bemanning i grupp- eller servicebostäderna.

Det planerade titelbytet för vårdare till stödassistent förväntas bli en positiv förändring inom verksamhetsområdet. I samband med titelbytet är det troligt att medarbetarna behöver erbjudas kompetensutveckling för att uppnå kraven för den nya titeln. Under de närmaste åren kommer flera grupp- eller servicebostäder att öppnas inom staden vilket innebär att rekryteringsläget stramas åt rörande kvalificerad personal. Ett titelbyte leder förhoppningsvis till att yrket höjs i status och underlättar därmed för kommande rekryteringsbehov.

Personlig assistans och assistansersättning

Det sker förändringar inom rättsläget vad gäller personlig assistans vilket försvårar förvaltningens bedömning av kommande utveckling vad gäller ärendemängd. Förvaltningen kan dock konstatera att allt färre får assistansersättning från Försäkringskassan men är

berättigade till personlig assistans enligt 9 § 2 p LSS som är en insats som kommunen är ansvarig för. Denna ökning rör främst barn med svåra funktionsnedsättningar. Dagens förändrade rättspraxis kan innebära att kostnader som tidigare skulle bedömts som statliga istället blir en kommunal angelägenhet.

Persontransporter

Stadens problem med persontransporter sedan nya avtal trädde i kraft vid årsskiftet innebär en stor osäkerhet för förvaltningen vad gäller kostnadsutvecklingen avseende persontransporter för vuxna med funktionsnedsättning till och från daglig verksamhet. I dagsläget har förvaltningen individuella avtal till och med mars 2018, de individuella avtalen innebär en kostnadsökning på mer än 150 procent.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Barn och ungdom

	2013	2014	2015	2016
Anmälningar/ansökningar	1 555	1 774	2 374	2 043
Nyanmälningar	1 123	1 110	1 283	1 356
Inledda utredningar	223	267	490	424
Ensamkommande flyktingbarn	10	21	148	9

Ärendetillströmningen vid barn- och ungdomsenheten har stadigt ökat de senaste åren i takt med befolkningstillväxten i stadsdelsområdet och tillströmningen av ensamkommande barn till landet och staden. Under 2016 skedde ett trendbrott då antalet nya ärenden minskade något. Verksamheten utökades under 2016 för att möta det ökade ärendeantalet. Liksom tidigare prioriteras tidiga insatser och insatser på hemmaplan i egen regi. För att få så bra utredningar och så adekvata insatser som möjligt fortsätter förvaltningen att använda olika beprövade utredningsinstrument och metoder. Arbetet med metoden Signs of Safety kommer att fortsätta. En av vinsterna med arbetssättet är att undvika att placera barn i för dem främmande och för förvaltningen kostsamma jourhem, istället placeras barnen i familjens nätverk. I de fall där barnet bor kvar hemma skapas förutsättningar att bygga upp en säkerhets- eller skyddsplanering. Genom en långsiktig satsning på utbildning i systemiska arbetssätt till erfarna socialsekreterare kommer utredningstiden att kunna bli en mer processinriktad period där familjen också får stöd till förändring.

Verksamheten står inför en stor utmaning, dels i att kunna möta de kvalitetskrav som ställs på verksamheten och dels klara uppdragen inom given budgetram. Som underlag för de förändringar som behöver göras har avdelningen genomfört en intern genomlysning av verksamheten under början av 2017.

Tillströmningen av ensamkommande barn upphörde i princip under de första månaderna under 2016 och under senare delen av 2016 påbörjades arbete med att överföra de ungdomar som fyllt 18 år och som ännu inte beviljats uppehållstillstånd till Migrationsverket. Under de kommande åren kommer troligen bemanningen att kunna minskas i takt med att de ensamkommande barnen antingen överförs till Migrationsverket om de inte fått uppehållstillstånd eller då de går ut i vuxenlivet. Under 2017 förväntas de statliga ersättningsnivåerna för insatser till ensamkommande att minska.

Förvaltningen anpassar sig till förändringen genom att omförhandla dygnspriserna med vårdgivarna. Trots detta råder det stor osäkerhet kring verksamhetens ekonomiska utfall då ersättningen från Migrationsverket släpar efter och inte täcker den faktiska kostnaden.

Socialpsykiatri

Antalet ärenden inom socialpsykiatri bedöms ligga kvar på samma nivå som tidigare år. De som behöver insatser inom socialpsykiatri har generellt en mer omfattande problematik än tidigare. De nya personer som ansöker om insatser är ofta unga personer i åldern 20-30 år med psykisk störning/neuropsykiatriska diagnoser, bostadsproblem och inte sällan också ett missbruk. God samverkan mellan psykiatri, beroendevård och socialpsykiatri på såväl individuell som strategisk nivå är ett fortsatt prioriterat område. Förvaltningen kommer att intensifiera arbetet med att öka andelen samordnade individuella planer (SIP) för de enskilda som har insatser från flera aktörer.

Vuxenvård

Det finns indikationer på att missbruket i stadsdelsområdet ökar vilket kan medföra ett ökat antal ärenden under de kommande åren. De ärenden som är aktuella har en stor komplexitet och såväl utrednings- som förändringsprocessen tar ofta lång tid. Klienter med komplexa behov på grund av samsjuklighet och hemlöshet ökar. Den egna öppenvården behöver fortsätta att anpassa insatserna efter brukarnas behov. Förvaltningen kommer att fortsätta utveckla den systematiska uppföljningen av de insatser som erbjuds.

Ungefär hälften av vuxenhetens klienter betraktas som hemlösa enligt stadens definition. Det finns ett antal svårt samsjukliga personer som har ett mycket långvarigt behov av boendeinsatser. Förvaltningen ser även utmaningar i att hitta lämpliga boenden för unga personer med komplex problematik samt hitta trygga boenden för kvinnor med missbruksproblematik.

Den stora bostadsbristen i Stockholm i kombination med höga krav från hyresvärdarna medför att personer som har förmåga att klara eget boende tvingas bo kvar i tillfälliga boenden och på institution längre än nödvändigt. Dessa problem bedöms kvarstå under den kommande treårsperioden. Förvaltningen fortsätter att utveckla arbetet med att ge stöd till personer i tillfälliga boendelösningar med målet att fler personer erhåller permanenta boendelösningar. Även det vräkningsförebyggande arbetet kommer fortsätta att utvecklas vid förvaltningen.

En intern genomlysning av verksamheten gjordes hösten 2016 där de höga kostnaderna för boende var en viktig utgångspunkt. Genomlysningen resulterade i fyra uppdrag till verksamheten; att utveckla öppenvården, att tydliggöra uppdraget för utredande socialsekreterare, att se över den interna arbetsfördelningen mellan enhetens chefer samt att sänka kostnaderna för externa placeringar. I genomlysningen kunde också konstatera att enhetens egna insatser är kostnadseffektiva. Uppdragen kommer enheten av att arbeta med under de kommande åren.

Våld i nära relation

Stöd till personer som utsatts för våld i nära relation finns organiserat inom Enheten för ekonomiskt bistånd. Det är en liten och mycket sårbar verksamhet och det har visat sig vara svårt att tillgodose behovet av kontinuitet i bemanning och kompetens. Stadsdelsförvaltningen planerar att höja kvaliteten i arbete med att ge stöd till personer som utsatts för våld i nära relation genom att undersöka möjligheten till samverkan med andra stadsdelsförvaltningar.

Handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetsituation

Utvecklingsarbetet inom ramen för Handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetsituation fortgår. Enheterna har identifierat utvecklingsbehov och arbetar med insatser på olika nivåer. Det är en stor ekonomisk utmaning att klara förbättringarna inom ordinarie budgetanslag särskilt vad gäller arbetsbelastning, tillgång till bra kontorsarbetsplatser, tätt chefsstöd och administrativt stöd.

Nyanlända

Staden driver i dagsläget fyra boenden för nyanlända som ligger i stadsdelsområdets geografiska område. De boende ingår i stadens organiserade flyktingmottagande och har möjlighet till boende och samhällsvägledning under den tid de deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Efter etableringsprogrammet faller det yttersta ansvaret för tak över huvudet och försörjning över på stadsdelsområdet. I dag är nyanlända en liten grupp inom socialtjänstens verksamheter inom stadsdelsområdet men gruppen bedöms öka under de kommande åren både utifrån de boenden som finns här men också utifrån spontan inflyttning från andra delar av staden och andra delar av landet. Detta kan i sin tur medföra ökat behov av ekonomiskt bistånd, ökat behov av praktisk samhällsvägledning och ökat behov av stöd vid akut bostadslöshet. Det kan också innebära ökat behov av personligt stöd och stöd i föräldrarollen utifrån de sociala problem som kan uppstå som en följd av traumatiska upplevelser från krig och flykt, splittrade familjer men även fysiska skador och funktionshinder.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Samhällsplanering

Takten på bostadsbyggandet i Hägersten-Liljeholmen fortsätter att vara hög. Under planperioden kommer utvecklingen av Liljeholmskajen/Årstadal fortsätta, omkring 1 000 lägenheter kommer börja byggas i Västberga/Telefonplan och två nya skolor kommer att byggas i stadsdelsområdet. Stadsdelsnämnden är delaktig i stadsplaneringen genom ett nära samarbete med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret. Genom att ha en dialog i tidiga skeden kan vi hitta lämpliga platser för förskolor, LSS-boenden och nya eller utvecklade parker. I alla plansamråd och vid andra projekt som berör stadsmiljön, bevakar stadsdelsnämnden också trygghets- och tillgänglighetsaspekten exempelvis vid anläggning av nya parker, gång- och cykelvägar.

Trygghet

För att öka tryggheten i stadsdelsområdet erbjuder stadsdelsnämnden medborgare att delta i närmiljövandringar. Stadsdelsnämnden samarbetar också med bland andra fastighetsägare och landstinget i samarbetsgruppen Tryggare trivsammare centrum för att öka tryggheten i framförallt stadsdelscentrumen. Fokus för trygghetsfrågorna ligger kring Liljeholmen, där det finns stora utmaningar under planperioden, något som lyftes fram ibland annat den lokala samverkansöverenskommelsen med polisen.

Parkskötsel

För stadsdelsområdets parker finns ett fokus på uppföljning och kontroll av att städning och underhåll. De upphandlade entreprenörernas arbete bevakas och rutiner för uppföljning ses över och uppdateras kontinuerligt. En utmaning är att möta det kommande behovet av parkområden i stadsdelsområdet, där en allt större befolkning hänvisas till färre grönytor. Ett växande problem är att många förskolor och skolor i stadsdelsområdet byggs med för

små gårdar sett till antalet barn. Det leder till att stadsdelsområdets parker och grönområden slits ner och att medlen för drift och underhåll inte räcker till. Stadsdelsnämnden samarbetar med exploateringskontoret och fastighetskontoret för att utveckla de verktyg som finns tillgängliga för att säkra att de förskolegårdar som byggs i bottenvåningar på flerbostadshus får tillräckligt stor gårdsyta.

Förvaltningens parkplaner är i behov av uppdatering (den senaste uppdateringen gjordes 2008), dock ryms inte det inom den driftbudget som förvaltningen de senaste åren har blivit tilldelad.

Miljöarbete

För att kunna genomföra inriktningarna i stadens miljöprogram kommer en ny miljöhandlingsplan att tas fram av stadsdelsnämnden. Handlingsplanen kommer att ersätta den befintliga och ska beskriva hur stadsdelsnämnden ska arbeta operativt för att nå målen i miljöhandlingsplanen. Det handlar bland annat om matåtervinning, miljövänliga materialval i gamla och nya förskolor och hur verksamheterna kan arbeta för att minska uppkomsten av avfall.

Näringslivsarbete

Näringslivsfrågorna sorteras sedan årsskiftet 2016/2017 under samhällsplaneringsavdelningen. Intentionen är att utveckla samarbetet med företagen i stadsdelsområdet genom ett näringslivsråd. Näringslivsrådet kommer att utvecklas i samarbete med Stockholm business region.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Andelen personer som uppbär ekonomiskt bistånd i förhållande till stadsdelsområdets befolkning har under de senaste åren legat på en relativt jämn nivå, dock syns en något sjunkande trend. Antalet hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd har sjunkit det senaste året. Den stora inflyttning som sker till stadsdelsområdet förutses inte i sig leda till att bidragsberoendet procentuellt ökar, detta med anledning av att det främst byggs bostadsrätter samt hyresrätter med höga hyror, vilket välkomnar en resursstark befolkning.

Samtidigt som andelen personer som uppbär ekonomiskt bistånd har minskat har andelen personer med långvarigt ekonomiskt bistånd ökat de senaste åren. Förvaltningens bedömning är att gruppen med bidragstagare som står långt från arbetsmarknaden kommer att kvarstå den närmsta planperioden. Förvaltningen behöver således fortsättningsvis erbjuda insatser som syftar till att den enskilde närmar sig arbetsmarknaden alternativt ges stöd för att beviljas sjukersättning. Förvaltningen kommer att samarbeta med stadsdelsområdets egna arbetsträningsplatser samt med konsultläkare.

Nyanlända

Förvaltningen bedömer att det finns en risk för att personer som bor i de bostäder för nyanlända som uppförs i stadsdelsområdet kan komma att ha svårigheter med att hitta ett eget stadigvarande boende och egen försörjning till dess att etableringstiden går ut. Detta innebär att det kan komma att bli ett ökat antal personer som ansöker om ekonomiskt bistånd för boende och försörjning.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Förvaltningen kommer att fortsätta satsningen med att erbjuda långvariga bidragstagare visstidsanställningar, så kallade Stockholmsjobb. Personer som erbjuds Offentligt Skyddad Anställning (OSA) har behov av att öka sin anställningsbarhet, detta kommer att ske genom insatser från Jobbtorget och Arbetsförmedlingen under anställningstiden. Förvaltningen förväntar sig att på sikt ska detta öka omsättningen på OSA-platserna samt minska risken för återgång till arbetslöshet.

Från och med 2017 har förvaltningens arbetsmarknadsarbete samlats vid en enhet istället för vid två enheter. Omorganisationen förväntas ge ett mer effektivt utnyttjande i anslaget för arbetsmarknadsåtgärder då samordningen mellan insatserna arbetsträning, OSA och Stockholmsjobb underlättas. Syftet med omorganisationen är att öka möjligheterna att få personer som uppstår ekonomiskt bistånd ut i egen försörjning.

2.9 Övrigt

Nämnd- och förvaltningsadministration

Kostnadsutvecklingen under planperioden är svår att bedöma eftersom stor andel utgörs av köpta tjänster. IT-kostnaderna bedöms öka under planperioden genom ökade volymer och genom att tjänsterna blir mer komplexa. Även kostnaderna för övriga köpta tjänster bedöms öka under perioden. På lång sikt bör kostnaderna i verksamheterna minska till följd av effektiviseringar som utvecklingen av nya tjänster och IT-stöd ger. Det är emellertid svårt att se när i tiden kostnaderna kommer att minska. Antalet anställda i förvaltningens gemensamma administration har under senare år minskat och stabiliserats under 2016. Volymen av den service som hanteras av förvaltningens gemensamma administration har ökat genom att antalet verksamheter har ökat genom utbyggnad och befolkningsökning i stadsdelsområdet samt genom återtagande av verksamheter i kommunal regi. Ökningen bedöms fortsätta under hela planperioden.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2018 och 2019 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2017. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2016.

3.1 Drift

Driftbudget

Anslag (mnkr)	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
Kostnader (-)	1 931,7	1 934,7	1 939,9	1 939,9
Drift och underhåll	1 922,4	1 925,4	1 930,6	1 930,6
Avskrivningar	7,8	7,8	7,8	7,8
Internräntor	1,5	1,5	1,5	1,5
Intäkter	-75,6	-75,6	-75,6	-75,6
Summa stadsdelsnämnd (netto)	1 856,1	1 859,1	1 864,3	1 864,3
Befolkning	88 208	89 836	91 665	93 902

Anslag (mnkr)	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
Nettokostnad/invånare (kr)	21 042	20 694	20 338	19 854

Bokslutet för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd 2016 visade efter resultatdispositioner ett överskott med 1,3 mnkr jämfört med budget. Stadsdelsnämnden har en ekonomisk bruttoomslutning på cirka 2,2 mdkr och i förvaltningen arbetar drygt 2 300 tillsvidareanställda medarbetare.

Personalkostnaderna utgör cirka 48 % av nämndens bruttokostnader och motsvarar cirka 1,0 mdkr. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 32 % motsvarande cirka 0,7 mdkr och lokalkostnaderna cirka 9,6 % motsvarande cirka 215,0 mnkr.

I verksamhetsplanen 2017 beräknas nettokostnaderna öka med 35,0 mnkr jämfört med utfallet i bokslutet 2016. Jämfört med verksamhetsplanen 2016 beräknas nettokostnaderna öka med 57,3 mnkr. Ökningen beror huvudsakligen på prestationsförändringar och höjda ersättningsnivåer.

Kommunfullmäktiges plan ger Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd en ökning inom äldreomsorgen med 8,3 mnkr under planperioden.

Ekonomiska utmaningar under planperioden

Kostnadsökningarna för planperioden beräknas överstiga kommunfullmäktiges plan med cirka 35 mnkr per år för bland annat lönekostnadsökningar och övriga kostnadsökningar, om pris- och löneökningarna stannar vid 2,5 procent de kommande åren.

Personalomsättning bland socialsekreterare är en stor utmaning och det kommer fortsatt behövas kraftfulla insatser för att bibehålla och rekrytera nya medarbetare.

Inom Individ- och familjeomsorg ser förvaltningen en utmaning i att möta Migrationsverkets förändrade, lägre ersättningssystem för placeringar av ensamkommande flyktingbarn. En viktig fråga blir att hitta lösningar som ger relevant vård/boende för ett rimligt pris. Även finansiering av handläggningen är en utmaning då ersättning endast ges i form av engångsbidrag när ett ensamkommande flyktingbarn kommer till kommunen medan handläggningskostnaden ofta består under flera år.

Investeringskostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler tas i bruk. Kapitalkostnaderna för inventarier, material samt investeringar i andras lokaler (hyresanpassning) kommer att öka under perioden i och med att nya förskolor öppnar. Det innebär att kapitalkostnadernas andel kommer att öka och att andelen för den pedagogiska verksamheten kommer att minska inom den totala budgeten för förskolan och höga hyror bidraget uteblir.

3.2 Investeringar

Parkinvesteringar

Stadsdelsförvaltningen har till trafikkontoret lämnat förslag på park- och reinvesteringar för perioden 2017-2020. Projekten har hämtats ur parkplanerna för Hägersten och Liljeholmens stadsdelsområde.

Föreslagna parkinvesteringsmedel (mnkr)	2017	2018	2019	2020	Senare
Svandamsparken	3,5	7,0	6,0	4,0	
Kerstin Hesselgrens park "Vippan"			0,5	2,0	16,5
Blomsterdalen		0,5	1,5	1,0	1,0
Pir Sjövikstorget					3,0
Elektraparken					20,0
Stapelbädden					8,0
Re-investeringar	3,5				
Övrigt	6,9	0,6	0,5	1,5	
Summa parkinvesteringar	13,9	8,1	8,5	8,5	48,5
Maskiner och inventarier	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2

Trafikkontoret gör en bedömning av stadsdelsområdenas önskemål och tar fram ett förslag på fördelning av ekonomiska medel. Slutgiltigt beslut tas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i samband med beslut om budget för 2017.

Alla stadsdelsförvaltningar har i samarbete med trafikkontoret inventerat behovet av reinvesteringar i parker. Inventeringen visade att behovet i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde är relativt stort.

Stadsdelsnämnden har ansökt om investeringsmedel för att under 2017 färdigställa ombyggnationen av Aspudsparken och påbörja ombyggnation av Svandamsparken i Midsommarkransen. Investeringsmedel kommer även att användas till att bygga ett utegym för äldre efter ett medborgarförslag. Andra parker som färdigställs under 2017 är Fredsborgsparken i Årstadal och Lastbilsparken i Fruängen.

Investeringar i maskiner och inventarier

Utgifterna för investeringar i maskiner och inventarier i nämndens verksamheter bedöms till cirka 18,0 mnkr under 2017. Stadsdelsnämndens omfattande utbyggnad av förskolor kommer att innebära begäran om ökad investeringsram. Utgifterna kommer att öka under planperioden och det beror huvudsakligen på stadsdelsnämndens utbyggnad av förskolor. Kapitalkostnaderna finansieras inom tilldelad driftbudget för verksamheterna.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

Nämnden beräknar inte ha några betydande projekt som inte är investeringar under planperioden.

4 Övriga redovisningar

Taxor och avgifter

Inga andra taxor eller avgifter planeras än de som beslutas av kommunfullmäktige.

Lokalt utvecklingsprogram

Stadsdelsnämnden kommer under planperioden fortsätta arbetet med att implementera det lokala utvecklingsprogrammet med fokus på ungas välmående. De temaområden som

identifierades är fritidsaktiviteter för unga, psykisk ohälsa bland unga och alkohol- och narkotikaanvändning av unga. De mål som tidigare har satts ligger fast.

Viktiga förutsättningar för att nå målen är att det finns resurser för att bedriva ett förändringsarbete av ungdomsverksamheter samt att samverkan internt och externt fungerar. De nämnder som förvaltningen ser ett samarbetsbehov med är framför allt kultur-, idrotts och utbildningsnämnden. Även andra närliggande stadsdelsnämnder är aktuella för samarbete då unga från deras stadsdelsområde går i skolan och vistas mycket i Hägersten-Liljeholmen. Utöver det kommer samverkan behövas med civilsamhället gällande fritidsaktiviteter för unga.

För mer information om förändringsarbetet läs under verksamhetsområde 2.2. Resurser för detta behöver tas i anspråk och är avhängt fortsatta demokrati- och utvecklingsmedel.

En prioriterad åtgärd utifrån det lokala utvecklingsprogrammet är att utveckla former för ungas inflytande genom digitala lösningar, då unga i lägre grad använder traditionella kanaler för inflytande och upplever att de har mindre inflytande än andra grupper. Hägersten-Liljeholmen har tillsammans med Älvsjö drivit ett projekt under vintern 2017 för att testa olika inflytandeverktyg för unga som andra kommuner har tagit fram. En av slutsatserna utifrån projektet är om staden vill ta fram ett liknade verktyg så behöver olika nämnder involveras då unga rör sig över hela staden och vill då tycka till om flera nämnders ansvarsområden.

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.

Samtliga verksamheter ska genomsyras av barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. De verksamheter som specifikt riktar sig mot barn och unga som förskola, parklekar, fritidsgårdar och den myndighetsutövande barn- och ungdomsenheten baserar sitt arbete på de fyra grundläggande principerna i barnkonventionen. Barnens synpunkter och behov är synliga i alla beslutsunderlag som berör barn.

Grundläggande för förskolans verksamhet och en utgångspunkt för verksamhetens innehåll och upplägg är barnens bästa och barnens delaktighet. Kartläggning av barngruppen och analys av dess behov blir utgångspunkt för verksamhetens planering. Genom dokumentation och uppföljning av insatser och arbete finns underlag för analys till vidareutveckling av verksamheten.

Det behövs emellertid en övergripande analys av stadsgemensamma resurser där stadsdelsnämnden inte har ansvaret men som påverkar stadsdelsområdets verksamheter för barn. Det kan gälla i frågor som tillgång till gemensamma mötes- och studielokaler, rum för kulturevenemang, parker och grönytor.

Vid barn- och ungdomsenheten driver en utvecklingsgrupp ett arbete med att öka barnens delaktighet. Det ska bland annat ske genom att barn och ungdomar som varit aktuella för utredningar får möjlighet att uttrycka sina tankar och erfarenheter. Enheten för ekonomiskt bistånd ingår i ett projekt i staden som utvecklar barnperspektivet i utredningar om försörjningsstöd.

Fortsatt utvecklingsområde inom socialtjänsten är att öka kompetensen om barnrättsfrågor inom samtliga enheter samt att mer frekvent synliggöra barnperspektivet i utredningar och beslutsfattande i ärenden som direkt eller indirekt kan komma att påverka barn.

Under planperioden finns behov av att öka kompetensen inom genus, normkritik och antirasistiska perspektiv dels i de öppna verksamheterna som riktar sig mot barn och unga och dels i de myndighetsutövande enheterna. Utbildningsinsatser kring normkritik och genus planeras av stadsdelsförvaltningen under planperioden och är under förutsättning av att fortsatta demokrati- och utvecklingsmedel ges.

5 Lokalförsörjningsplan

Lokalförsörjningsplanen ska beskriva lokalsituationen för nämndens samtliga verksamhetsområden, med avseende på bland annat kapacitet, prognoser och planerad utbyggnad. Enligt stadsledningskontorets anvisningar ska därutöver särskilt redovisas behovet av utbyggnaden av omsorgslägenheter samt effektiviseringsmöjligheter avseende nämndens administrativa lokaler.

5.1 Inledning

Hägersten-Liljeholmen har under en längre period varit ett expansivt område med omfattande nybyggnation av bostäder. Bostadsbyggnationen kommer att fortsätta och under perioden 2017-2020 planeras 7 000 nya bostäder för omkring 14 000 personer bli färdigställda för inflyttning. En fortsatt hög lokalutveckling i stadsdelsområdet är viktig för att kunna möta behovet från de kommande årens kraftiga befolkningsökning, inte minst inom förskolan. Även antalet servicebostäder och gruppboendebostäder behöver öka, något som stadsdelsförvaltningen arbetar tillsammans med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att genomföra. För äldreomsorgen finns det i stadsdelsområdet ett överskott under planperioden, men omkring år 2025 börjar behovet av fler platser på äldreboenden att öka. De senaste åren har antalet anställda inom stadsdelsförvaltningen ökat till följd av den växande befolkningen. Det har medfört att lokalerna på Telefonvägen 30 behöver användas mer effektivt.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Befolkningen i stadsdelsområdet ökar i takt med att fler bostäder byggs. Den kommunala servicen behöver växa för att möta behovet. Det gäller både förskolor, bostäder för personer med behov av särskilt stöd och myndighetsutövning. Liljeholmen är fortfarande det område där utbyggnationen är kraftigast, men under planperioden kommer Västberga och området kring Telefonplan att gå in i ett intensivt utbyggnadsskede.

Tabellen visar prognos för nyproduktion av lägenheter

Stadsdelar	2017	2018	2019	2020
Aspudden	15			375
Fruängen		30		90
Gröndal		155	150	75
Hägersten	55		100	100
Hägerstensåsen		300	60	
Liljeholmen	554	590	432	1 375

Stadsdelar	2017	2018	2019	2020
Midsommarkransen		137	40	125
Västberga		50	792	1 103
Västertorp				320
Total nybyggnation	624	1 262	1 574	3 563

Förskoleverksamhet

Enligt stadsdelsförvaltningens prognos kommer behovet av förskoleplatser att öka med 800 platser under perioden 2017 till 2020.

Tabellen visar antal barn i åldrarna 1-5 år enligt förvaltningens egna prognoser

Stadsdelar	2016	2017	2018	2019	2020
Aspudden	644	632	621	613	660
Fruängen	673	688	698	694	689
Gröndal	567	558	560	579	582
Hägersten	749	735	704	698	710
Hägerstensåsen	479	495	565	547	540
Liljeholmen	1 372	1 494	1 584	1 603	1 866
Midsommarkransen	980	949	941	929	933
Mälarhöjden	291	287	283	275	266
Västberga	392	395	419	604	859
Västertorp	541	522	501	493	505
Totalt antal barn 1-5 år	6 688	6 756	6 876	7 035	7 611

Äldreomsorg

Enligt äldreförvaltningens äldreboendeplan har Västra Söderort, där Hägersten-Liljeholmen ingår, balans mellan utbud och behov av vård- och omsorgsboenden till och med år 2025, se bilaga 2.

I Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde finns det idag en överkapacitet vad gäller vård- och omsorgsboenden. Antalet äldre över 85 år fortsätter enligt prognosen att minska något under planperioden.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsförvaltningen bedömer att behovet av nya bostäder med särskild service kommer att ligga kvar på en hög nivå.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Behovet av större försöks- och träningslägenheter har ökat. Under planperioden bedöms även behovet av mindre försöks- och träningslägenheter öka.

Ekonomiskt bistånd

I takt med att befolkningen ökar så har även antalet anställda inom ekonomiskt bistånd ökat. En översyn kommer att göras för att tillgodose behovet av kontorsplatser.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskoleverksamhet

Av stadsdelsområdets totalt 6 000 förskoleplatser drivs 14 procent i enskild regi. Stadsdelsnämnden hyr totalt 55 000 kvm förskolelokaler för den egna verksamheten.

Stadsdelar	2017-03-01
Aspudden	620
Fruängen	611
Gröndal	425
Hägersten	697
Hägerstensåsen	244
Liljeholmen	1 129
Midsommarkransen	919
Mälarhöjden	293
Västberga	440
Västertorp	579
Totalt	5 957

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Idag hyr stadsdelsnämnden flera lokaler för att bedriva barn- och kulturverksamhet. Bland annat finns det byggnader för verksamhet i flera parker. I förskolan Kastanjen finns en aula som kan bokas av alla stadsdelsnämndens förskolor för exempelvis teaterföreläsningar. Fritidsverksamhet för unga har bedrivits på entreprenad av Fritid Stockholm i lokaler som hyrs av stadsdelsnämnden. Lokalerna nyttjas främst på kvällstid och står tomma större delen av dygnet.

Äldreomsorg

Enligt äldrenämndens äldreboendeplan så har Västra Söderort, där Hägersten-Liljeholmen ingår, balans mellan utbud och behov av vård- och omsorgsboenden till och med år 2025. I Hägersten-Liljeholmen finns det idag en överkapacitet vad gäller servicehus och vård- och omsorgsboenden.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsnämnden hyr 82 lägenheter för gruppboende och 48 servicelägenheter. Myndighetsutövningen sker från stadsdelsnämndens lokaler på Telefonvägen 30.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Stadsdelsnämnden hyr 28 försökslägenheter och 111 träningslägenheter. Myndighetsutövningen sker från stadsdelsnämndens lokaler på Telefonvägen 30.

Administrativa lokaler

Stadsdelsnämndens administrativa lokaler ligger på Telefonvägen 30, plan 10. I de administrativa lokalerna ingår de lokaler där stadsdelsförvaltningens administrativa personal har sina arbetsplatser. Dit hör administrativa avdelningen, förvaltningsledningen samt vissa administrativa funktioner inom förskola, social omsorg och stadsmiljö. Lokalerna är på 1 311 kvm och rymmer idag 51 personer.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskola

En fortsatt kraftig ökning av antalet förskolebarn under planperioden gör att utbyggnationen av förskolor fortsätter.

Ett antal befintliga förskolebyggnader kommer rivas eller byggas om under planperioden.

Under byggnationstiden kan barngrupper behöva evakueras till tillfälliga lokaler.

Tidsbegränsade bygglov söks i perioder om fem år åt gången, i totalt som högst 15 år. När ett tidsbegränsat bygglov löper ut, efter maximalt tillåten förlängningstid, måste lokalen avvecklas.

Tabellen visar hur platskapaciteten väntas öka respektive minska under närmsta åren.

Stadsdelar	Aktiva idag	2017 Vår	2017 Höst	2018 Vår	2018 Höst	2019 Vår	2019 Höst	2020 Vår	2020 Höst
Aspudden	620	0	0	0	0	0	0	0	0
Fruängen	611	0	0	22	0	0	0	0	-96
Gröndal	425	0	0	64	0	56	0	0	0
Hägersten	697	112	42	0	-64	-26	0	64	0
Hägerstensåsen	244	0	0	0	96	64	0	0	0
Liljeholmen	1 113	84	44	0	0	0	42	0	0
Midsommarkransen	919	0	-48	-4	0	112	0	0	0
Mälarhöjden	293	0	0	0	0	0	0	0	0
Västberga	440	0	0	0	0	0	84	56	56
Västertorp	579	0	-42	0	0	0	-112	0	0
Totalt	5 941	196	-4	82	32	206	14	120	-40

Förändringar under perioden 2017-2020

Totalt under planperioden kommer förskolan att öka sin kapacitet med 600 platser. Förskolor med plats för totalt 900 barn kommer att stänga och avveckla. Det berör främst förskolepaviljonger där de tidsbegränsade byggloven går ut. Samtidigt kommer nya förskolor med plats för cirka 1 600 barn att öppna under planperioden.

Lokaler för 900 förskoleplatser stängs under perioden.

- 87 % av dessa ligger i friliggande hus
- 43 % av dessa har tidsbegränsade bygglov
- 17 % av dessa lämnar plats för nya skolor
- 21 % av dessa stängs för renovering eller för nybyggnation av förskola
- 32 % av dessa stängs för att lämna plats för nybyggnation av bostäder
- 8 % av dessa stängningar står den privata förskoleanordnaren för

Lokaler för 1 600 förskoleplatser öppnar under perioden.

- 45 % av dessa öppnar i friliggande hus
- 13 % av dessa öppnar med hjälp av tidsbegränsade bygglov
- 22 % av dessa utgörs av tillbakaflyttar till renoverade/tillbyggda/ombyggda förskolor
- 22 % av dessa öppnar den privata förskoleanordnaren

Barnomsorgsgaranti och fortsatt arbete

Tillgången och efterfrågan på förskoleplatser beräknas hamna i balans. Platsöverskottet omfattar drygt 200 platser under åren 2017 till 2019 och vänder sedan till ett tillfälligt underskott på 200 platser under 2020. Det tillfälliga underskottet som riskerar att uppstå under 2020 beror på en stor ökning i antalet färdigställda lägenheter. Prognoserna är mycket osäkra och stadsdelsförvaltningen bevakar tidplanerna för att hålla beredskap och klara barnomsorgsgarantin.

Nedanstående tabell visar överskott respektive underskott av förskoleplatser under planperioden.

Stadsdelar	2017	2018	2019	2020
Aspudden	70	79	87	14
Fruängen	12	26	29	-82
Gröndal	-52	1	41	38
Hägersten	212	184	151	203
Hägerstensåsen	-174	-139	-74	-68
Liljeholmen	-120	-209	-184	-414
Midsommarkransen	45	48	171	194
Mälarhöjden	43	47	54	62
Västberga	96	75	-1	-112
Västertorp	83	101	-4	-56
Totalt	215	213	270	-221

För att klara den snabba utbyggnadstakten och undvika dyra korttidslösningar och oönskade flyttar av barngrupper mellan tillfälliga lokaler, deltar stadsdelsnämnden tidigt i stadsbyggnadsprocessen. Genom ett nära samarbete med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och byggbolag kan nämnden göra tillförlitliga prognoser och påverka förskolornas placering och gårdarnas storlek. Samarbetet med de andra förvaltningarna och byggbolagen måste fortsätta utvecklas. Särskilt gäller det metoder för att säkra att förskolornas behov av lokaler och gård inte hamnar i konflikt med andra intressen.

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Axelsbergs centrum och området runt Selmedalsvägen kommer att utvecklas i samband med ett kommande bostadsprojekt. Byggnaden där Hägerstens ungdomsgård har sin lokal kommer i samband med det att rivas. Fruängens ungdomsgård har tidsbegränsat bygglov fram till år 2022, därefter kan bygglovet inte förlängas.

Äldreomsorg

Stadsdelsnämndens planering för boende inom äldreomsorgen hanteras i boendeplanering för äldre i regionen Västra Söderort.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsnämnderna har i uppdrag av kommunfullmäktige att öka antalet grupp- och servicebostäder för personer med funktionsvariation. Stadsdelsnämnden undersöker alltid möjligheterna att inrätta nya grupp- och servicebostäder i samband med nybyggnation i stadsdelsområdet.

Det tidigare målet att bygga en ny gruppbostad per år är svårt att uppnå. Under 2016 har stadsdelsnämnden avbrutit två projekt med gruppbostäder i blivande bostadsrättsföreningar, eftersom det begärda priset blivit så högt att en skälig hyra inte gick att uppnå. Stadsdelsnämnden för en dialog med andra hyresvärdar för att möjliggöra gruppbostäder i projekt där detaljplanen vunnit laga kraft. Inflyttning är planerad till 2019, men de ekonomiska och tekniska möjligheterna är ännu inte färdigutredda.

Stadsdelsnämnden har även anmält intresse för framtida förhyrning av två gruppbostäder inom pågående detaljplanearbete i Axelsberg och samt för en gruppbostad i ett nytt projekt i Mälarhöjden.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Axelsbergs centrum kommer att utvecklas i samband med ett kommande bostadsprojekt. Byggnaden där boendestödarna har sin lokal kommer i samband med det att rivas. Boendestödarna kommer att erbjudas nya lokaler inom stadsdelsnämndens befintliga lokalbestånd.

Administrativa lokaler

Stadsdelsnämndens administrativa lokaler behöver rymma fler arbetsplatser. Under planperioden ska möjligheterna att effektivisera lokalutnyttjandet på Telefonvägen 30 utredas.

5.5 Kostnadsutveckling

Stadsdelsrådets genomsnittliga kvadratmeterhyror ökar med anledning av den höga utbyggnadstakten av barnomsorg och bostäder för funktionshindrade, inom de geografiska nybyggnadsområdena. Vidare har hyresnivåerna för lokaler gått upp de senaste åren. Räntan som Micasa och SISAB beräknar kapitalkostnader med har gått ner till 0,95 %.

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till 105 mkr år 2017. Utbyggnaden av förskolelokalerna kommer att innebära en ökning av kostnaderna till 115 mkr under planperioden.

Stadsdelsnämnden har gjort en omfattande utbyggnad av antalet förskoleplatser sedan sammanslagningen av stadsdelarna Hägersten och Liljeholmen 2007. En jämförelse av hyreskostnaderna mellan de äldre och nyare förskolorna visar att nya förskolor byggs till en högre hyreskostnad per barn och år än de äldre, trots intensivt arbete med att hitta kostnadseffektiva lösningar. Flera av de äldre förskolorna är i behov av omfattande upprustning, vilket kommer att medföra att hyreskostnaderna kommer att öka även för dem.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stimulansbidrag för utbyggnad av boende inom avdelningen för social omsorg är väsentliga för att hålla nere de initiala hyresnivåerna för nybyggda omsorgsbostäder.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Stadsdelsnämnden ser kontinuerligt över lokalutnyttjandet för att optimera användandet av de tillgängliga lokalerna.

Samtidigt som det finns ett behov av fler arbetsplatser så innebär den ekonomiska situationen att lokalutnyttjandet behöver effektiviseras. Stadsdelsförvaltningen behöver därför se över de befintliga lokalerna för att undersöka vilka lokaler som kan byggas om för att ge plats åt fler

arbetsplatser, vilka som kan lämnas, och vilka som kan samnyttjas bättre under större del av dygnet.

Lokalsituationen på Telefonplan behöver ses över på både kort och lång sikt. Viktigast på kort sikt är att frigöra fler arbetsplatser åt handläggare inom avdelningen för social omsorg och inom avdelningen för äldreomsorg. På lång sikt behöver användandet av de befintliga lokalerna ses över i ett större perspektiv.